

Nytt lättare nummer av

Fritänkaren

alternativ oberoende kulturtidskrift,
tidigare språkrör för CCA i Sverige,

Nr. 13 Senhösten 1993.

Redaktör, stilistisk bearbetare och ansvarig utgivare: Christian Lanciai

Brev och bidrag mottages tacksamt, t.o.m. anonyma och pseudonyma.

Alla insändare behandlas respektfullt som medarbetare.

Lösnummerpris : 20 kr.

Årsprenumeration : 200 kr (även i Danmark och Norge; i Finland : 150 mk)

Lösnummerpris för tidigare nummer: 30 kr.

Fritänkaren beräknas utkomma med 12 nummer årligen eller mer
på budgetbasis utan annonser i anspråkslös form.

Postgironummer : 621 39 94 - 4

Innehåll i detta nummer :

Strulresan (med doktor Sandy, del 1)	2
Tråkmånsen Lawrence Durrell	7
Robert Graves	7
W.S.Maugham som novellist	9
Bröllop i Bohuslän - bondsk illslughet	9
Shakespeare i Italien (film)	10
Hem till Bach	11
Ungkarlens giftermål (?)	12
Rapport från Tibet (4) kap. 10-11.	14
Gotisk historia, avsnitt 17, av John Bede	17

På beställning kan såväl tidigare nummer som enbart tidigare artiklar och följetongavsnitt erhållas. Utom inom Sverige distribueras tidskriften även till femton andra länder.

Upplaga : alltjämt minimal men obegränsad efter behov.

I nästa nummer bl.a. : Varning för Prozac
Beröringspunkter mellan lamaism och kristendom (*J.B.Westerberg*)
Gustaf Fröding
m.m.

Nästa nummer beräknas utkomma till Första Advent, då vi den 27 oktober troligen måste resa till Indien igen för bl.a. troligtvis en ekonomisk konferens i Simla. Detta torde glädja dem som funnit att vår förra indiska resa på bara två veckor var det bästa i Fritänkaren hittills. Den nya resan blir på tre veckor, om den blir av - vi väntar ännu på slutgiltigt besked.

Så här mitt mellan två resor är därför detta nummer ovanligt lätt och okontroversiellt - vilket kanske behövdes efter nummer 12.

Göteborg den 16 oktober 1993.

Strulresan

Följande brev kom från doktor Sandy i Budapest:

"Min käre vän, bekymra dig inte. Lämna Turkiet åt mig. Allt är en enda röra där och troligtvis hopplöst omöjligt att sortera ut, men du kan inte göra någonting åt saken, absolut ingenting, för du känner inte turkarna, och du kan inte tala turkiska. Kurderna är nu helt desperata, och turkarna vet inte vad de ska göra med dem, så de ställer till med en stor internationell kampanj mot armenierna i stället, det enda folket i världen som moraliskt understödjer kurderna, som om all moralisk energi hos kurderna kom från dem. Lämna bara kurderna och armenierna och turkarna åt mig. Jag ska ta hand om situationen. Beträffande er lokala chef, som tog initiativet till att likvidera CCA, så be honom dra åt fanders. Han kan gå hem. Gör er bara av med honom. Han är fullständigt värdelös. Man kapitulerar inte i CCA. Man bara vinner.

Då är din egen arbetssituation mycket viktigare än denna politiska oreda med desperata kurder. Jag råder dig att stanna hemma, ta det lugnt, lugna ner dig och sköt dina egna affärer. Att resa är hälsosamt och den bästa bot som finns för allt möjligt, men att resa för mycket är varken bra för ens hälsa eller för ens ekonomi. Jag skulle råda dig att i stället koncentrera dig på din viktigare resa till Indien och att till dess koncentrera dig på ditt arbete. Om du nu kommer ner till det Balkanska kaoset och får dina cirklar störda och sedan kommer hem minuten innan du ska resa till Indien, så kommer hela din höst att bli en enda förskräcklig röra, och det blir ingenting kvar av ditt arbete, din ekonomi eller din mage. Ta det lugnt, stanna hemma, sköt dina egna affärer, och bekymra dig inte!

Vi ses väl igen någon gång, Sandy."

Onsdag 15 september hade jag ännu inte fått mitt beställda visum till Bulgarien. Jag skrev då följande brev till mina vänner där:

"Jag är mycket ledsen, men det har inte gått som det skulle den här hösten. I tio dagar har jag väntat på ett visum till Bulgarien, som de lovade på den bulgariska ambassaden i Stockholm att bara skulle ta sex, och nu går tåget. Jag tänker inte betala 100 D-mark för ett visum vid gränsen, vilket betyder att jag inte kommer till Bulgarien den här gången. Det är den bulgariska byråkratins fel, som gör den sämsta tänkbara reklam för Bulgarien. Detta är synd, då Bulgarien verkligen har vänner som uppskattar Bulgarien för dess rika musik- och kulturliv och religiösa ortodoxi. Bulgarien har ingenting att vinna på att skrämja bort sådana vänner inte bara vid sina gränser genom tvångsvisumutpressning utan dessutom med sin byråkrati i sina utländska ambassader."

När jag kom hem 12 oktober (1993) hade det beställda visumet till Bulgarien fortfarande inte kommit.

Här följer nu min resedagbok från denna Strulresa:

1.

Samtalen med doktor Sandy var mycket givande, och vi kunde i princip sitta och prata hur länge som helst medan samtalet aldrig upphörde att bli mer intressant. Desto mera angeläget kändes det för mig att försöka memorera våra intressanta samtal så att jag kunde få dem snabbt dokumenterade genast utan att något av det viktigaste gick förlorat.

Naturligtvis började han med att förhöra mig om min hälsa. Det börjar alltid så. Beträffande det att mina magsymptom praktiskt taget försvunnit kanske i och med

Tibetresan hade han inga kommentarer utan bara ett typiskt läkarpokeransikte att uppvisa som vägrar ta en patient ur hans illusioner om dessa är goda; men när jag berörde de nya hjärtsymptomen sade han genast och nästan avbröt mig:

"Stress. Du måste upphöra med musiken. Du plågar ihjäl dig med den. Har jag inte rätt?"

Därmed var vi inne på det vidlyftiga ämnet om vad jag egentligen borde ägna mig åt i livet.

"Du klamrar dig fast vid musiken som en dum kapten vid sitt vrak fastän han vet att han själv kan simma men inte vraket. Du måste släppa det. Du seglar genom livet med en dragg ute som hela tiden bromsar dig så att du inte får någonting gjort. Du har gjort ditt inom musiken. Lämna den i fred. Du har vuxit ifrån den. Vad du skriver är mycket viktigare, och det är din skyldighet att se till att det kommer ut så att världen får läsa det och särskilt den engelsktalande världen."

Han menade att det var mitt musikaliska engagemang som alltid hindrat mig från att verkställa mitt genombrott som författare och att det var min absoluta skyldighet att inte bara se till att alla mina manuskript på svenska blev renskrivna och tillgängliga för alla utan att jag även själv borde översätta alla dessa till engelska. Han förelade mig alltså ett betydande arbete.

Mitt musikliv försvarade jag med att jag ännu inte var färdig med det. "Jag kan inte fatta något beslut förrän jag åtminstone fullbordat inspelningen på band av alla mina verk."

"När du är färdig med inspelningarna börjar du bara om från början igen och satsar så mycket tid och energi på teknisk exekvering att både ditt komponerande och ditt skriverseri hamnar på hyllan. Det är bättre att hugga av dig vänstra handen om den sålunda bara tjänar dig till förförelse."

Det var hans uppriktiga mening om mitt liv som misslyckad pianist.

Han hade rätt så till vida att jag upphört att utveckla mig våren 1986 när jag lämnade min sista organisttjänst, att jag inte komponerat någon ny ballad efter den senaste fullbordan hösten 1987, att jag inte mera breddat min repertoar efter uppgivandet av min musikateljé på 4-e Långgatan sommaren 1991 efter bråket med rockgrannen ovanför som Hyresnämnden inte givit mig någon hjälp emot, och att jag sedan dess knappast blivit bättre men däremot i stället mera kritisk. Man kan säga att min musik kämpar en ojämn kamp mot verkligheten.

Vi talade naturligtvis mycket om CCA och dess fall. I detta ämne var han mera fryntlig och var benägen att vifta bort det som en småsak. "Det uppstår alltid på nytt och fortsätter sin verksamhet ändå, och dess nya namn är mycket bättre och mera betecknande. Du kan lugnt sätta det på pränt i din tidskrift, så stor spridning som den ändå har i världen." Han vidhöll absolut att mr "Defeat", som tagit initiativet till CCA:s skrotning, inte var pålitlig och borde avpolleteras. "Han har gjort sitt. Han får själv stå för det nederlag som endast han har erkänt, och därför har han all rätt att gå hem och stanna utanför i fortsättningen."

Han visste inte vad han kunde göra i Turkiet utom att dra i sina trådar, orientera sig i det aktuella läget och fortsätta försöka inge kurderna hopp. "Det är ingen risk att kurderna ger upp. Däremot har den armeniska situationen blivit farligare under den sista tiden. Det får inte ske, att både kurder och armenier får både turkar, azerer och Iran emot sig i ett jugoslaviskt krig utan ände." På den punkten menade han sig kunna utträta något i Ankara.

I slutet av denna diskussion återkom han till min situation. "Vad du än gör, så måste du alltid prioritera ditt arbete inom främst litteraturen. Du har inga förpliktelser mot CCA. Däremot har du tunga förpliktelser mot litteraturhistorien och kanske även musikhistorien. Dina verk måste komma ut och bli allmänt tillgängliga. Sedan får CCA säga vad de vill. CCA kan klara sig utan dig och du utan dem, men litteraturen och musiken befinner sig i ett kristillstånd i världen sedan andra världskriget som just

sådana som du måste hjälpa dem ut ur med att komma med nya ideal och exempel. De gamla föll 1914, och det har inte visat sig några nya hållbara sedan dess."

Min resa var annars planerad att gå den långa svåra vägen på 3335 km ner till Athen via Köpenhamn, Berlin och Budapest. Utom dessa tre tågbyten måste man även stiga av och på i Gedser, Warnemünde och Rostock. Sammanlagt väntades det på tåg i 20 timmar. I Berlin-Lichtenberg återstiftade man den kära bekantskapen med denna pittoreska stations klientel av mest fyllisar, gormande ungdomar, dreglande sömngångare och annat bisarrt löst folk. Kategorin dreglande sömngångare representerades denna gång av att jag sittande med en bok på en bänk plötsligt överfölls av mannen bredvid mig, som hade legat och sovit, och som plötsligt, fortfarande i sovande tillstånd, började klättra på mig med slutna ögonlock och dreglande mun. Jag lyckades skilja mig från honom utan att han vaknade.

I Budapest har väl allmäntillståndet förbättrats sedan jag var här senast men inte utan att dessa förbättringar inneburit försämringar. En ökande standard har medfört en ökande sterilisering av livet, som nu visade mindre mångfald, fantasi och mänsklighet i sitt utbud. Livet hade blivit dyrare och utslagningen större så att tiggarna var flera. Denna tendens verkar alarmerande gemensam för hela Europa.

Naturligtvis var doktor Sandy mycket intresserad av vad som passerat i Tibet och väntade ivrigt på min engelska summering av det hela, men ännu mer intresserad var han av framtiden. Han förväntade sig mycket av min nya resa till Indien och dess eventuella spörsmål, men till slut kom vi mest att dröja vid samtidens problem. Jag avslöjade för honom, att om det skulle bli en konferens med Kim och Westerberg i Indien så skulle den antagligen mest handla om ekonomi.

"Den där Westerberg verkar vara en hejare på att ställa till med konferenser, men vad vet han om ekonomi?" frågade han.

"Jag vet inte, men han är världens snålaste människa och kan om någon överleva på ingenting."

"Då vet han en hel del om ekonomi, för ekonomi är det samma som snålhet. Men vad tusan har hänt med Sverige, en av världens små ekonomiska stormakter, som plötsligt gått ner som en punkterad ballong?"

Jag försökte redogöra så gott jag kunde för Sveriges situation, som jag själv tyckte att närmast liknade en klen patients desperata åtgärd att sätta sig själv på kryckor för en stukad fots skull.

"Sveriges situation är mycket intressantare än så," genmälde han. "Tål du höra min syn på saken?" Jag längtade efter den.

"Sverige är ett välutvecklat och intelligent men väldigt bortskämt barn, och det är den där bortskämtheten ni måste lära er att avstå ifrån. Men denna bortskämthet var inte ert fel. Den var en följd av andra världskriget. I detta fatala och onödiga krig, kanske världshistoriens och kulturmänniskans värsta och mest onödiga katastrof någonsin, blev alla barn illa slagna utom Sverige och Schweiz. Dessa gick helt oskadda ur kriget med sina teknologiska och sociala strukturer helt intakta, och det var de ensamma om i världen. Följaktligen hade de en mera ekonomiskt gynnsam situation än någon annan stat. Schweizarna tog detta lugnt och nöjde sig med att förnöjsamt ägna sig åt att bara bibehålla detta angenäma och fördelaktiga status quo, och deras förnöjsamhet har gått så långt att de menar sig kunna hålla sig utanför EG. Med Sverige gick det annorlunda. Stimulerat av en ekonomiskt gynnsam ställning utan motstycke började Sverige diktera villkor för världen. Dag Hammarskjöld gjorde detta på ett klokt och acceptabelt sätt, men redan han lät sin svenska självgodhet och ofelbarhet skena iväg med sig. Han skaffade sig fiender och blev därför nerskjuten. Om någon personifierar den totala svenska bortskämtheten är det Olof Palme, som blir statsminister genom sin blotta fräckhet, som tar parti för Nordvietnam och Cuba utan att beakta konsekvenserna, som predikar för Sydafrika hur det skall sköta sin

politik och som blandar sig i alla världens angelägenheter som det lilla Sverige inte har någonting att göra med. Olof Palme personifierade en svensk berusning av sin egen förträfflighet som var helt orealistisk. Sverige trodde i sin självgodhet att det var genom sin egen förtjänst som det fick det så bra efter kriget. Det var det inte alls. Det var bara för att Hitler och Stalin råkade lämna Sverige i fred. Dess uppgång var naturlig efter kriget, men dess berusning av sin egen lycka var en fara för Sveriges framtid. Olof Palme ansåg Sveriges väl helt bero av den härskande socialistiska politiken, men så var det inte alls. Socialismen i Sverige red på vågen av Sveriges välstånd och utnyttjade det till sin egen fördel. Olof Palme blev socialist bara genom ren opportunism, och det skulle inte förvåna mig om han till sist blev skjuten av mera riktiga socialister i partiets egna led.

Sverige lever fortfarande till stor del i illusionen av att dess välstånd var Sveriges egen och socialismens förtjänst. Det var det inte alls. Sverige råkade få det bra genom att det råkade lämnas i fred av kriget. Sedermera har andra länder, som Frankrike och Tyskland, av egen moralisk energi arbetat sig upp till och förbi Sveriges standard, och då upptäcker Sverige plötsligt att det saknar denna moraliska energi. Och det kan inte förstå det. Det kan inte förstå vad det gjorde för fel. Det gjorde inget fel. Det råkade bara plötsligt hamna i smöret, och sedan råkade smöret av helt naturliga skäl bli slutkonsumerat. Och där står kanske hela världen idag och trampar som flugor i samma tomma smörfat. Och de klarar sig aldrig om de inte samarbetar. Därför är Serbien helt ute på fel väg, och därför är Sverige och Finland på rätt väg åtminstone så länge de fortfarande vill in i EG.

Men den verkliga krisen för framtiden är inte ekonomisk. Den ligger på ett helt annat plan. Det var därför jag var så ytterst intresserad av era samtal i Indien om Aids, för genom dem trodde jag mig verkligen få en inblick i den största krisen i framtiden. Det fick jag också. Tyvärr sätter jag den allvarligaste tilltro till doktor Singhs apokalyptiska förningar. Det måste jag göra som läkare.

Problemet med Aids är inte att det är en obotlig sjukdom. Problemet med Aids är att det är en obotlig sjukdom som alla envisas med att sopa under mattan. Men när man ständigt fortsätter med att sopa farligt skräp under mattan blir det småningom knölar som folk snubblar på, som drar till sig djur och som börjar lukta illa. Problemet med Aids är, att ju större högarna blir, ju mer det luktar illa, desto mindre vill folk befatta sig med det.

I och för sig är det en mänsklig och positiv reaktion att undfly det vedervärdiga, men detta är bara den ytliga reaktionen. Den andra farliga reaktionen är den som går inåt och som inte syns. Den utbreder sig långsamt men säkert i alla lager av samhället, som jag ser det, som en osynlig kräftsjukdom i form av en ständigt accelelerande depressivitet. Sjukdomen är hopplös, och fler och fler blir sjuka. Fler och fler får mer och mer längre och längre verkande motgifter som bara uppskjuter sjukdomens kris och avgörande utan att åtgärda sjukdomen. Det blir fler och fler evighetspatienter.

Det är möjligt att den ekonomiska kris som hela världen upplever idag kan spåras ner till denna ständigt tilltagande sjukvårdskris, som ständigt slukar mer och mer pengar utan att kunna påvisa några som helst positiva resultat. De enda Aidspatienter som tillfrisknat är i regel sådana som ej medicinerat. Längs med den linjen ligger kanske gåtans lösning, men likväl blir ständigt fler och fler sjuka och intagna på evighetsvård.

Jag måste se detta som en mycket allvarligare kris för mänskligheten än den rent ytligt ekonomiska, då Aids har med människans existensförmåga att göra och ifrågasätter denna och kan sätta den ur spel. Detta måste påverka människans innersta livsgnista. Människan i världen verkar redan i dag ha förlorat initiativet. Hon har teknokratiserats, steriliserats, denaturaliserats och medicinerats rakt in i Aidskrisens återvändsgränd, och mot detta hjälper inte den största ekonomiska återhämtning i världen."

Som resällskap när jag lämnade Budapest efter åtta timmars samvaro med den fryntlige men skeptiske doktorn hade jag bland andra ett ungt österrikiskt par, som liksom jag skulle till Athen, men de hade köpt en särskild tur- och returbiljett för endast detta mål. Redan medan tåget ännu var i Ungern uppenbarade sig illavarslande omen. Den unga konduktören ville ha 300 forint av alla passagerare som inte gjort reservationer. Det var alla passagerare. Jag hade själv frågat särskilt om den saken på stationen och fått till svar att platsreservation inte behövdes. Dumt nog betalade vi i vår kupé 300 forint (25 kronor) och fick inte ens kvitto på det, vilket styrkte vår uppfattning att konduktörerna bedrev privat affärsverksamhet genom utpressning med yrket som förevändning. Jag sade till de österrikiska ungdomarna att jag hoppades detta skulle bli resans värsta incident. Föga anade vi vad som väntade oss.

I Subotica på den serbiska sidan blev det passkontroll. Passpolisen lämnade inte tillbaka passen till oss som inte hade jugoslaviska pass utan tog dem med sig ut och bad oss följa med. Det var klockan fem på morgonen, och det ösregnade. Utanför tåget tappade vi totalt bort honom i den överväldigande trängseln på stationen. Vi frågade olika uniformerade karlar vart vi skulle ta vägen, och alla gav oss olika besked. Till slut hittade vi in till gränspoliskontoret, där myndighetspersonerna tilltalade oss argt och sade: "Varför har ni inte bagaget med er?" Vi fick alltså söka oss tillbaka till tåget i trängseln och villervallan och ösregnet och natten, leta rätt på rätt vagn i det oändliga tåget, hämta allt vårt bagage och bege oss ut i trängseln igen för att leta oss tillbaka till gränspolisen, där vi inte visste vad de gjorde med våra pass.

Poliserna förklarade att vi inte kunde resa genom Serbien utan visum. Detta var en nyhet, som tidigare endast drabbat kroater. Tydligen var nu alla utlänningar för serberna lika goda som kroater. "Nå," sade vi, "vad kostar ett visum?"

"Ni kan inte få det här. Ni måste resa tillbaka till Budapest och ansöka om visum hos jugoslaviska ambassaden där. De arbetar 24 timmar om dygnet, så det får ni lätt."

Vi var alltså hänvisade till att resa tillbaka fem timmar till Budapest för att få transitvisum genom Serbien. Tåget skulle gå efter tre timmar. Under tiden fick vi sitta där inregnade och trängas på stationen tillsammans med hundra tusen kaotiska serber.

För mig var det lätt med mitt inter-rail-kort, men det österrikiska paret måste lösa ny biljett tillbaka till Budapest. Serberna erbjöd en sådan för 40 dollars. Jag föreslog ungdomarna att i stället skaffa biljett på tåget.

När vi äntligen satt på tåget tillbaka till Budapest med återgäldade pass kunde den serbiske konduktören bara sälja biljett till närmaste ungerska gränsstation. Priset för den biljetten skulle vara 1,580,000,000 dinarer, alltså en och en halv miljard. Att åka tåg i Jugoslavien kostade således 200 miljoner dinarer per person per kilometer, då Ungern låg precis åtta kilometer därifrån. Österrikaren köpte biljetten och betalade i dollars (sex för båda) och slapp sedan råka ut för en ny ungersk konduktör under resten av resan tillbaka till Budapest.

I Budapest gällde det att hitta den jugoslaviska ambassaden. När vi ringde dit fick vi en signal som indikerade att telefonen inte fungerade. Dessutom var det lördag, och alla ambassader var stängda. Att den jugoslaviska skulle vara i full funktion 24 timmar om dygnet även på en lördag var knappast troligt.

Mitt olycksdrabbade österrikiska par valde att stanna kvar i Budapest och vänta på bättre tider och försöka igen på måndag, då deras biljett ändå inte kunde återlösas. Själv fattade jag det realistiska beslutet att acceptera att resan till Athen var omöjlig över Balkan och i stället söka mig ner mot Italien. Nackdelen med detta var att Inter Rail inte längre accepteras i Italien för oss över 26 år. I Jugoslavien, Rumänien och Bulgarien är alla Inter Rail-resenärer hjärtligt välkomna, om de först betalar fantasipriser för visum vid gränsen eller skaffar det i närmast förbipasserade

huvudstad. Med sådana metoder får dessa länder inga Inter Rail-resenärer utom möjligen mycket rika och stolliga sådana.

Nu förstod jag doktor Sandys varningar, och han fick tyvärr rätt: jag borde inte ha kommit. För första gången hade en av mina resor blivit en total missräkning och fiasko. På kuppen blev jag svårt magsjuk, och när jag äntligen nådde ner till Venedigs mer humana klimat fick jag där mest ägna mig åt ofrivilliga explosioner på toaletten. Så sjuk hade jag inte varit sedan Tibet, och den åtföljande svagheten, som gör att man inte orkar med något, förstörde allt vad som återstod av min resemoral.

(forts. i nästa nummer.)

Tråkmånsen Lawrence Durrell

Visserligen kan man säga en hel del gott om Lawrence Durrell. Hans enda berömda bok "Alexandriakvartetten" är först och främst en underbar miljöskildring av stämningar och kärleksrelationer i det andra världskrigets Alexandria, och mer än så strävar heller inte romanen efter att åstadkomma. Det är en sinnlig roman i fyra delar om Alexandria och ingenting annat. Den beror helt och hållet av sin egen sinnlighet och av Alexandrias ram. Vad mera är om dessa fyra böcker om Justine, Balthasar, Mountolive och Clea är nästan bara nonsens.

Egentligen räcker det om man läser "*Justine*". Här finns redan alla personerna, intrigerna, kärleksförhållandena och stämningarna. "*Balthasar*" är väl den minst läsvärda av de fyra, medan "*Mountolive*" är den mest nyktra och intressanta. I "*Clea*" förstörs den lilla konsekvens i de fyra böckernas berättelse som finns av att den som blev mördad i "*Justine*" visar sig i "*Clea*" inte alls vara död.

Lawrence Durrell är hopplöst självupptagen och utan humor, han saknar logik, och han håller på i det oändliga med att sida upp och sida ner berätta ingenting. Karaktärerna är inte utan intresse, men i stort sett är de hopplöst uttråkade och tråkiga, slappa och depraverade allihop. Nej, Lawrence Durrell är knappast värd den möda det är att läsa honom. Då är Robert Graves åtminstone roligare.

Robert Graves (1895-1985)

När Robert Graves är som bäst är han utomordentligt rolig, och när han är som sämst är han utomordentligt tråkig. Men riktigt rolig och underhållande är man bäst i det lilla formatet, medan det är mycket svårt att inte bli tråkig i det stora. Robert Graves kommer kanske därför bäst till sin rätt i sina små romaner medan flera av de stora nästan verkar vara helt bortkastad möda.

Emellertid har Robert Graves en beundransvärd ådra som ingen annan har, och den kommer bäst fram i de båda romanerna om kejsar Claudius. Redan i "Farväl till alltihop", hans tidiga självbiografi och uppgörelse med sina krigsminnen från första världskriget, ådagalägger Graves en fullständigt rättfram ärlighet; han kompromissar inte med sanningen utan säger precis som det var. Det blir sedan hans styrka som historiker. Men till denna ärliga sanningssträvan kommer en annan sak. Det mest typiska för Robert Graves konstruktiva livsgärning är att han bemödar sig om att plocka fram obskyra och förorättade personligheter ur historien och göra dem rättvisa. Bäst lyckas han med detta i Claudius-böckerna. Claudius var en stammande konfys stackars farbror som efter mordet på Caligula hittades skräckslagen där han hade gömt sig bakom några gardiner varpå han till sin obeskrivliga fasa utropades till kejsare. Som sådan blev han en av de bättre om dock även han alltid förblev behäftad med sympatiska mänskliga svagheter. Dubbelbiografen "Jag Claudius" och "Claudius

guden", som är mycket olika varandra, hör till de absoluta mästerverken i biografilitteraturen åtminstone litterärt betraktat.

En annan som Graves gräver fram är den av kejsar Justinianus mycket illa behandlade general Belisarius, som utkämpade alla Justinianus krig och fick dö i total bortglömdhet och otacksamhet. Till denna litterära återupprättelsekategori hör också den mänskliga rehabiliteringen av doktor William Palmer, som 1856 hängdes för att ha begått ett antal giftmord utan att ett enda av dem kunde bevisas. Skildringen är groteskt och rabulistiskt rå men dokumentärt intressant. (*"They Hanged my Saintly Billy"* eller i svensk översättning "Att hängas vid halsen".) Graves grävde också fram historien om en sällsam spansk expedition 1606 till Marquesasöarna, Solomonöarna och Filippinerna under en självgjord kvinnlig amiral, men denna känns mera meningslös. Mera intressant är då "Kung Jesus", som presenterar den mycket intressanta teorin att Jesus skulle ha varit en i hemlighet avlad son av Antipater, den äldste sonen till Herodes som denne lät förfölja till döds för sin konstruktiva egensinnighet. "Kung Jesus" är inte alls intressant som studie över Jesus och apostlarna medan dess värde ligger just i dess studie av den herodianska familjen.

Dessa är de tyngsta av Graves romaner. Till de små och omistliga hör naturligtvis självbiografin (skriven vid 33 års ålder) "Farväl till alltihop", hans mycket omtyckta skildring av vad hans vän T.E.Lawrence egentligen gjorde i Arabien, romanen om ett frimärke "Antigua, penny, purpur" och hans kåserisamlingar, där ibland hans humor når svindlande höjder av ren rabulism (ex. "Har ni haft guineamask någon gång?"). Men värdefullast av kanske alla hans arbeten är hans ordnande av den grekiska mytologin. Alla dessa otaliga myter med deras otaliga varianter har han sammanställt och ordnat systematiskt, där han dels presenterar myterna och sedan kommenterar och förklarar dem i detalj i egna personliga utläggningar. Det är hans mest objektiva arbete, och trots dess vetenskapliga torrhet kan man bortse från kommentarerna och bara läsa myterna med den största litterära behållning. Detta arbete är encyklopediskt och av ovärderlig betydelse för alla studenter av Antiken.

Tyvärr är Robert Graves inte helt självklar som litterär auktoritet och stilist, men det som ligger honom i fatet är egentligen inte hans eget fel. Vad nästan alla hans skrifter lider av är en anstötlig råhet. Detta drar ner den första delen av Claudiusbiografin till en nästan ofattbart vulgär nivå (som om Graves inte ville vara bättre än sladdraren Suetonius) i långa stycken, och denna råhet vidlåder sedan Robert Graves i bok efter bok vad han än skriver om, som om han aldrig kunde låta bli att vara rå. Mest störande är denna onödiga råhet i hans mest ambitiösa arbeten (som i "Kung Jesus", där han till och med låter apostlarna suppa sig fulla,) och denna råhets ständiga återkomst vittnar tyvärr om en viss smaklöshet hos författaren. Förklaringen till denna onödiga belastning står att finna i "Farväl till alltihop". Större delen av denna självbiografi handlar om första världskriget och hans egna upplevelser i skyttegravarna. Han kom aldrig över detta. Har man läst denna fasansfulla verklighetsskildring känner man sedan igen det i alla de åtföljande romanerna. Det är bataljonutplåningarna, de strittande inälvorna, de ständiga massakrerna, den olidliga oupphörliga skräcken, den levande mardrömmen, som ständigt återkommer. Graves förklarade själv att han var obotligt psykiskt sjuk efter första världskriget, men han föredrog att behandla sig själv än att låta andra göra det. Kanske hans böcker var en del av terapin.

Hans mest sympatiska och friska bok är då märkligt nog den lilla boken om Lawrence. Dennes egen tunga självbiografi "Vishetens sju pelare" är i sig ett mastodontverk och beundransvärt som sådant men saknar distans till ämnet, då allt är Lawrences egna observationer. Graves bok har denna distans och gör hela kriget mera åskådligt. Dessutom var Robert Graves en av de få som förstod sig på Lawrence. Han tyckte om honom och kunde både uppfatta honom sakligt och uppskatta hans

särprägel. Den kanske enda andra som begrep sig på Lawrence och som rätt värderade hans insatser var Winston Churchill.

För övrigt har Robert Graves kritiserats för sin stora fåfänga och självgodhet, för sin fallenhet att vulgarisera, för sin partiskhet i historiska bedömningar och för att han mest bara skrev för pengar, vilket han alltid öppet medgav själv. Men de positiva sidorna av hans författarskap kan aldrig övervärderas. Claudiusböckerna förblir ett ovärderligt komplement till den antika litteraturen liksom Belisariusbiografen, och hans expertkunskaper om Antiken, som de framstår i "Den vita gudinnan", "Homeros dotter", "Det gyllene skinnet", "Achilles vrede" och framför allt "De grekiska myterna", är kanske litteraturhistoriens mest behjärtansvärda insats för att levandegöra den Antik igen som människan en gång genom bigotteriets blotta dumhet begravde levande.

W. Somerset Maugham som novellist

Det är inom detta område han har gjort sin viktigaste insats. Nästan alla hans mer än 80 noveller är fullkomliga mästerverk i det lilla formatet. Som en novellens mästare har han egentligen bara jämlingar i sin förebild Maupassant, vars novellkonst han utvecklar, och Anton Tjechov. Hans noveller är intima dramer om mänskliga öden när de är som mest fascinerande, och de är nästan alla plockade direkt ur verkligheten. Maugham når högst i sin övertygande och ofta skakande realism i sina noveller, som i sin fina karakteristik, observation och psykologiska nyansering är på en så hög nivå att man nästan alltid har misslyckats med att dramatisera och filmatisera honom. Han är lika svår att göra full rättvisa som Shakespeare. Mest lyckade är väl de tre filmerna "Kvartett", "Trio" och "Encore" (omkring 1950) på tio av hans noveller med manus av honom själv.

Denna suveräna novellkonst är det som också besjälar hans bästa romaner. Egentligen är hans enda riktiga roman "Människans slaveri" medan alla de andra bara är långa noveller. Mest novell-likade är de bästa av dessa, som den oerhört ingående konststudien "Månen och silverslanten" (som inte alls handlar om Gaughin utan som faktiskt är ren fantasi), den chockerande "Uppe vid villan" och "Bortom all ära och redlighet". Även "Den vassa eggen" är som en lång novell och kanske den mest Tjechovska i hans produktion, då den saknar slut. Men inte ens i dessa för alltid läsvärda romaner når han så långt i explosiv skildringskraft och suveränt levandegörande av oförglömliga karaktärer som till exempel i mina tre favoritnoveller av honom: "An Alien Corn" (om den judiske pianisten), "Lord Mountdrago" (om en psykologisk parlamentskonflikt) och "Brevet" (om en mörderska en gång personifierad på film av Bette Davis).

Man kan invända mot hans favorisering av ämnet slafsiga medelmåttor på dekus, han återkommer ständigt till dessa undergångsindivider på livets baksida, men däri ligger också hans största styrka genom det oändliga mänskliga deltagande och medlidande som han faktiskt blottar trots det suveränt hållna pokeransiktet av kanske den mest spirituella och sofistikerade cynism som någonsin konsekvent lyckats hålla masken under en så lång författarbana (mer än 50 år) i litteraturen.

"Bröllop i Bohuslän" - bondsk illslughet

En rik bonde i norra Bohuslän var beryktad för sin snålhet. Han hade en enda dotter, som var vida prisad för sin skönhet och ansågs vara skärgårdens bästa parti, men bonden höll henne hårt och vägrade gifta bort henne.

Det förekom i södra Bohuslän en äventyrlig bondson som rest mycket som sjöman och varit så långt borta som i både Främre och Bortre Indien samt Västindien. Av en slump träffades han och den rika bondens dotter, och tycke uppstod. Hon blev mycket kär i honom. Bonden förhörde sig om honom och erfor att han var vid dålig kassa efter så många resor. Emellertid verkade det omöjligt att skilja de unga två, och den unge äventyraren var för fiffig för att det skulle lyckas att hindra dem från att träffas. Bonden lät sig övertalas av sina grannar till att gifta bort sin dotter med honom. Alla frågade sig då, hur stor hemgiften skulle bli.

Bröllopet blev lysande ute på en av öarna, och bonden var på sitt allra bästa humör och tycktes acceptera sin svärson utan några reservationer. Långa tal hölls som var anmärkningsvärda prov på välvilja, generositet och översvallande vältalighet. När allt var över efter ceremonin i kyrkan tryckte bonden hjärtligt brudgummens hand och sade så att alla hörde det: "Gratulerar, min svärson, till att ha gift dig med min enda dotter, men hemgiften blir noll." Fräckheten var så makalös för att den var så hjärtlig.

När bruden skulle stiga ur båten efter bröllopet halkade hon och föll i vattnet på ett mycket olyckligt sätt. Strömmarna drog ner henne, och den vita brudstyrseln hindrade hennes rörelseförmåga, drog åt sig vatten som en svampdräkt och drog ner henne den också. Hon försvann, och liket hittades aldrig. Det enda man hittade av henne var fragment av brudklänningen långt senare.

Brudens fader lyckades med mutor och lagvrängning få äktenskapet ogiltigförklarat på grund av svärsonens insolventa ställning. Det etablerades att han haft dolska syften med äktenskapet, fastän hans kärlek varit äkta. Kort därefter omkom svärsonen i en båtolycka.

Bonden förblev glad och nöjd resten av sitt liv.

Selma Lagerlöf ville skriva en brett upplagd roman om affären efter "Anna Svärd", men Svenska Akademien, åldern och döden kom emellan.

Snålheten hugger hellre av sig handen än skänker bort något med den.

I Bohuslän säger man på lokala håll, att djävulen har större makt och är populärare än Gud, då djävulen skrattar mera, eftersom han har ett större sinne för humor.

Shakespeare i Italien

Shakespeare var aldrig utanför England. Desto mer reste han i sin fabulering och mest av allt till Italien. Tretton av hans skådespel utgår från Italien eller hälften av alla hans komedier och tragedier, och ännu fler är direkt inspirerade av italiensk litteratur. I inget land utanför England var han i sitt sinne så mycket hemma som i Italien.

Det har med rätta framhållits, att hans fyra romerska tragedier inte är övertygande, då Shakespeares romare är alltför engelska. Praktexemplet är Antonius i "Julius Caesar" och "Antonius och Kleopatra", som i verkligheten var en rå, brutal och vulgär person, som gottade sig i åsynen av Ciceros avhuggna huvud och hand, som författat så många tal mot honom, medan han hos Shakespeare är en ädel gentleman. Däremot är alla Shakespeares italienare helt övertygande, och inga skådespel är väl så italienska som hans italienska komedier. Det gäller främst "Köpmannen i Venedig", "Två ungherrar från Verona", "Så tuktas en arbigga" och "Mycket väsen för ingenting". Den sistnämnda tar väl priset i denna kategori i sin glittrande espri, ljusa flärd och fläkt och samtidigt temperamentsfulla dramatik. Den går nu som film med Kenneth Branagh och Emma Thompson mycket lämpligt inspelad i en villa i Toscana. Någon bättre omgivning för denna sprudlande komedi hade knappast kunnat hittas, fastän den utspelar sig i Messina på Sicilien. Även "En vintersaga" är en siciliansk historia.

Filmen bubblar av charm, svämmar över av glädje, når understundom höjder av gripande musikalisk skönhet och är makalös i sin teatraliska spelprakt. Denna lyckliga tolkning av en av Shakespeares mest lysande komedier kommer ganska nära både Shakespeare själv och hans känsla för Italien.

Det kanske enda man kan anmärka på i filmen är en anstrykning av råhet i genomförandet av Don Johns djävulska intrig: hos Shakespeare knullas det aldrig offentligt. Om det är något som Shakespeare saknar, så är det råhet och vulgaritet. Även hans grovaste lymlar är aldrig osympatiska utan snarare älskvärda karikatyrer av komiska drumlar, och hans skurkar är aldrig frånstötande onda utan alltid onda med finess och elegans, så att de blir mer intressanta än onda. Många har den invändningen mot Shakespeare, att alla hans aktörer är så långrandiga och pratar så mycket onödiga saker och går aldrig rakt på sak, men det var den tidens dramatik: språket skulle användas till maximum, och teaterkonst var mer retorik än skådespeleri. Detta utnyttjade Shakespeare till att brädda alla sina dramer med den både finaste och vidlyftigaste lyrik, som alltid kommer att stå sig. I denna gigantiska teaterlyrik finns det inget utrymme för någon råhet eller vulgaritet - som längst går Shakespeare åt det hållet i "Muntra fruarna i Windsor", där alla tarvligheter bara blir hejdlöst uppsluppen komik.

Denna brist på just låghet, tarvlighet, vulgaritet, smaklöshet och råhet är unik för Shakespeare, efter honom är det ytterst få som kunnat hålla en så hög smaknivå, och egentligen finns det kanske bara en, och det är i så fall inom musiken: Ludwig van Beethoven, som i sitt musikspråk är lika ren och fint utmejslad i konsekvent smaksinne av högsta klass som kanske bara William Shakespeare.

Hem till Bach

Alla känner sig hemma hos Bach. Det är omöjligt att träffa på någon som inte känner sig helt som hemma i hans musik, även om de kan göra det på mycket olika sätt. Den ena kan till exempel säga: "Den enda delen av Bachs musik som håller är hans sakrala musik. Resten kan man vara utan, då det bara är ytligt hantverk, men det finns ingen bättre kyrkomusiker." En annan kan mena: "Matteuspassionen är ren sentimental sirap, och kantaterna är ofta väldigt banala och upprepar sig hela tiden. Nej, Bach skulle ha blivit helt och hållet en sekulär kompositör. Hans engelska och franska sviter, Brandenburg-konserterna och uvertyrerna är oöverträffade geniala mästerverk. Att han fastnade i kyrkomusikerfacket förstörde honom." Och andra kan mena: "All Bachs instrumentalmusik inklusive hans orgelverk är bara ytliga broderier, medan det var den mänskliga rösten han visste något om och kunde komponera för. Musikhistoriens största förlust är att Bach aldrig komponerade någon opera." Andra kan mena, att det är bara Bachs orgelverk som det verkligen är något med, och så vidare. Detta skulle indikera, att knappast någon kompositör är så universell i sina specialkunskaper inom musiken som Bach, då han i stort sett alla genrer utom operan åstadkom oöverträffade höjdpunkter.

Nackdelen med detta överlägsna mästerskap förföljde Bach under hela hans liv. När han som barn ständigt ville studera mera musik greps hans äldre bror, som han bodde hos efter båda föräldrarnas bortgång 1694, av avund inför hans begåvning och låste in de verk av Pachelbel som Bach ville studera. Men Bach kom på ett sätt att komma in i skåpet nattetid, ta ut noterna och systematiskt kopiera dem blad efter blad under tjugo nätter med bara månen som belysning. När han nästan fullbordat kopieringen kom brodern på honom och förstörde hela arbetsresultatet.

När Bach begav sig till Lübeck för att träffa Dietrich Buxtehude var han anställd som organist i Arnstadt och bad helt korrekt om ledighet innan, fick den och satte sin kusin på orgelbänken under tiden. När han kom tillbaka kallade konsistoriet

honom till förhör. Han hade utsträckt en beviljad fyra veckors vistelse i Lübeck till 16 veckor, och därför skulle han nu sättas på plats. Det kom fram att en gammal bonde hade klagat på att hans orgelpreludier var för långa. Bach frågade hur långt ett preludium då skulle vara. En halv minut torde räcka. Bach spelade aldrig mer preludier som var längre än en halv minut.

Också när Bach hamnade i fängelse var det inte så mycket för hans musiks skull som för det att hans överordnade inte kunde tolerera att vara utan honom. Bach hade den gången sökt en tjänst i Köthen, vilket hans arbetsgivare hertigen i Weimar tagit illa vid sig för. Hertigen satte Bach i husarrest i slottstornet tills han skulle komma på bättre tankar, vilket Bach inte gjorde på en månad. Den månaden utnyttjade han i stället till att skriva ner sin "*Orgelbüchlein*".

Men värst blev intrigerna i Leipzig, där Bach hade två (egentligen fyra) kyrkors musik på sitt ansvar och ett förfärligt kottteri omkring sig att tampas med. Värst var prefekterna, de av kyrkorådets rektor utsedda körledarna. Det blev ofta slagsmål som kunde förekomma ända upp på orgelläktaren. Vid ett tillfälle grep Bach en av prefekterna i nacken och körde ut honom med våld. Den egentliga orsaken till dessa strider var den unge rektorn Ernestis opposition mot Bachs gammalmodiga ideal. Den nya tiden krävde saklig bildning med vetenskaperna i första rummet medan Bach representerade ett äldre teologiskt bildningsideal med latin, grekiska och humaniora som heliga kor. Det var således rektorn Ernesti som vände sina prefekter mot Bach medan Bach mot ålderns höst fick allt svårare att få det som han representerade som taget för något självklart.

Egentligen kan man spåra alla konflikterna i Bachs liv till det enkla förhållandet att han var en överlägsen personlighet och att sådana alltid väcker avund. Dessutom var Bach alltid en sådan som stannade kvar och höll fortet och inte en som när det var lämpligt unnade sig en längre tids semester. Med åren tog detta orättvisa motstånd mot hans personlighet honom allt djupare när även hans egna söner, den ena efter den andra, lämnade honom och hans religiösa ideal för att i stället bli helt sekulära.

Bach beskrevs av sina samtida och lärjungar som en som "alltid gick med huvudet i molnet" eller "ett geni som levde i en helt annan värld". Dock var han absolut inte alldeles världsfrånvarande. Han hade en glad och uppsluppen humor och älskade att umgås i festliga sammanhang, vilket exempelvis hans "Bondekantat" och "Kaffekantat" visar. Få musikerhem har varit så öppna som hans - sina närmaste elever bad han alltid bo hemma hos sig så att han bättre kunde ha daglig kontakt med dem. Hans tjugo barn och hans båda hustrur vittnade om ett sällsynt lyckligt och harmoniskt familjeliv. Om han ständigt levde i en annan värld än denna var det en bättre värld än denna.

Hans musik förblir en av musikhistoriens absolutaste högborgar, den är ofrånkomlig, outhärlig och unik, och det gäller nästan allt vad han komponerade. Tyngst vikt har kanske de mer än 200 kantaterna. Tagna en och en kan de visserligen ibland framstå som litet banala, upprepade och naiva, men de har alla en skimrande värme att sprida, och de om något kan inge musikkännaren den mest intima hemkänsla. Inte ens Händel kunde komponera något så religiöst innerligt som "Mattheuspasjonen", och H-moll-mässan har inget motstycke i musikhistorien. Närmast skulle Mozarts C-moll-mässa ha kommit, om den hade fullbordats. Men om Mozart talar vi en annan gång.

Ungkarlens giftermål (?)

En fråga som jag alltid råkar ut för var jag än befinner mig i världen och vem det än är som jag har att göra med, vare sig det är en släkting eller en vilt främmande

luffare, och som av alla tänkbara frågor är den för mig allra svåraste att ge ett klart svar på, är varför jag inte har gift mig. Och vilka förklaringar jag än ger så är de lika oacceptabla för frågeställaren. Om jag skyller på en vansklig ekonomisk ställning säger de: "Undanflykter!" Om jag skyller på att jag inte funnit den rätta ännu säger de: "En sådan finns inte." Om jag säger att jag alltid friar först innan jag går i säng med någon, och att jag inte går i säng med henne om jag inte fått ja, så säger de: "Då får du aldrig någon." Vad jag än svarar är svaret lika otillfredsställande.

För en gångs skull skall jag därför försöka svara utförligt. Problemet kan väl närmast förklaras med att jag är behäftad med en kronisk överkänslighet som inte är av denna världen. Det här med vibrationer drabbar mig hårdare än de flesta andra. På senare tid har jag märkt, att min överkänslighet alltmer börjat manifesteras sig genom diarréer. Det räcker med att någon visar mig eller erbjuder mig en marijuanacigarett, så blir jag sjuk och spy och får världens diarré, fastän jag aldrig rökt marijuana eller har något emot det, men blotta vibrationen från allt vad knark heter gör mig drastiskt sjuk. Det räcker även med att en homosexuell gör mig ett erbjudande, så blir jag sjuk och spy och får diarréer hela natten, fastän han var världens snällaste mänska och jag inte hade någonting emot honom, men blotta onaturligheten i förslaget gjorde mig ordentligt sjuk. Också den enda gång då jag verkligen hade kunnat få mig en god hustru för livet avbröts förbindelsen drastiskt med att hon gick för långt och till överdrift varför jag blev sjuk i en månad. En sådan förbindelse var omöjlig att upprätthålla på grund av min överkänslighet.

Den manifesterar sig inte bara i magen och hjärnan utan kanske mest i hörseln. Jag tål inte dålig musik, jag blir sjuk av rockmusik, atonal musik kan förstöra en hel dag för mig, och elektrisk musik samt falsksång gör mig till ett paralyserat vrak av utsäglig olycksalighet. Jag rår inte för det. Jag är sådan.

Hela detta extrema känslighetstillstånd förvärrades gravt 1983 när jag fick problem med vänster öra, som fortfarande tjuvar dag och natt i ett tinnitunsus av högsta tänkbara frekvens, samtidigt som jag råkade ut för en orättvis skönstaxering, som varade i åtta år. Det säger sig självt, med min överkänslighet, att det måste resultera i någon fasansfull inre reaktion. Min musik blev aldrig densamma igen, och jag fick kronisk magkatarr och magsår - detta magsår blev ett faktum hösten 1984 när skatteprocessen tvingade mig till att söka socialbidrag för första gången.

Naturligtvis har denna överkänslighet även sina fördelar. Jag ser mer än vad andra människor ser. Jag har ingen röntgenblick in i andra människors själar, men jag har mycket långa antenner. Politiskt kan ingen lura mig; jag skulle däremot kunna lura vem som helst men har just därför desto mer noggrant alltid aktat mig för att göra det.

Inom psykiatri kallas fenomenet för "*border line*" - en som hela tiden står på gränsen till att "flippa över". En annan fördel med denna ständigt akuta överkänslighet med alla dess diarréer och magsår och örontjut är att det genom den åttaåriga skönstaxeringen automatiskt förde mig in i Försäkringskassans rullor som pensionär. Sedan dess har jag aldrig mer haft några ekonomiska problem.

Det här med "*border line*" låter farligt och kan ibland skrämja folk genom min känslighets ofta oväntade manifestationer, men jag tror mig kunna garantera alla, att just min hyperkänslighet gör att jag aldrig kan överskrida linjen. Jag må stå på den, men jag kan balansera på den och har numera 40 års erfarenhet.

Det var kanske just som en lindring av denna plåga som det tidigt blev naturligt för mig att söka min tillflykt till litteraturens drömmar och musikens ädlare harmonivärld. Musiken blev alltid den mest effektiva terapin, och ju mer jag komponerade, desto bättre mådde jag. Musiken har alltsedan 1969, när jag började komponera, därför varit mitt livs bästa basis, och jag kunde försörja mig på den ända fram tills jag blev offer för en skönstaxering av misstag. Att jag vägrade överge musiken blev också en viktig bidragande anledning till min pensionering.

Vilken dam vill väl ha en sådan man? Naturligtvis lärde jag mig ganska tidigt att akta mig för att ens erbjuda mina tjänster åt en dam utan ett hederligt frieri med varningar.

Å andra sidan - en enda person har någonsin presterat motsatsen till frågeställningen varför jag aldrig har gift mig. Han är en ingenjör med fyra barn och den solidaste tänkbara ställning i samhället, och senast vi träffades sade han till mig: "För varje gång jag ser dig ser du yngre ut. Det måste bero på att du aldrig har gift dig."

Säg sedan vad jag bör göra.

Rapport från Tibet (4)

10.

Söndag 11.7. Startade hemifrån strax efter 10. Vädret var leende och strålande. I Jokhang väntades jag av Johannes, men alla hade ännu inte kommit. Under tiden diskuterade vi med en munk. Templet var öppet och fullt av besökare, så det skulle inte bli lätt att få vara ostörda. Munken menade att det bästa vore om vi helt enkelt begav oss upp på taket. Där kunde vi gå omkring som vilken turistgrupp som helst, och ingen skulle störa oss eller ens bli nyfiken på oss då. Vi kom fram till att detta var det bästa. Enda nackdelen med detta var att solen låg hårt på takterrasserna, men vi kunde alltid vid behov ta vår tillflykt till den gröna väggsoffan under soltaket, munkarnas stora långa svalkningssoffa. Under tiden kom kinesen, och vi begav oss alla upp.

Det var bara Johannes och Kim som jag kände förut. Mannen från Iran var en spenslig småväxt man med skarpa drag, och han verkade väl kraftig och beslutsam för att vara så liten. Mannen från Sinkiang var en imponerande bjässe, nästan en gigant, med drag av både okuvlig stolthet och ett överlägset lugn. Mongolen verkade vild och smutsig och hade ett grymt drag omkring munnen men var samtidigt en mycket romantisk typ. Manchuriern var den minsta av alla, en mycket liten man med något hjälplöst över sig. Johannes berättade för mig att han var den siste överlevande av sin familj, som alla hade omkommit genom japaners eller kinesers övergrepp i hans land. Kinesen, slutligen, var en ädel man vilket syntes lång väg. Man fick genast respekt för honom.

De var alla mycket glada och tacksamma över att få träffa mig och samtidigt mycket nyfikna, men Johannes gick genast till saken och fick i gång huvudfrågorna. Han skötte det bra, men alla var inte lika bra på engelska. Manchuriern, mongolen och uiguren övergick ofta till sina egna språk särskilt sinsemellan, varpå Johannes genast började tala svenska med mig, vilket återförde de tre till den engelska ordningen. Kinesen talade en utsökt engelska liksom iraniern, medan munken bara talade tibetanska, vilket Johannes översatte för oss andra. Under fyrtio minuter blev vi inte störda alls. Sedan måste munken gå, solen var brännande och ingen utom kinesen hade någonting på huvudet, alla var nöjda med denna inledande presentation av problemen, så vi bröt alla upp samtidigt. Även Kim hade några brådskande ärenden i staden. Endast Johannes och jag satt kvar på den gröna soffan och diskuterade resultatet av debatten tills det plötsligt kom en grupp amerikaner upp för trappan iförda shorts, korta ärmar och bärande på whiskyplastpåsar. Johannes kan inte med turister och såg detta störande element som ett tecken på att förmiddagens program var avslutat. Han gick ner och försvann efter att vi avtalat en tid på eftermiddagen på ett annat ställe där säkert ingen skulle störa oss. Jag satt ensam kvar, och amerikanerna kom då fram och satte sig bredvid mig och visade sig inte vara amerikaner utan holländare. Jag hade ett mycket intressant samtal särskilt

med deras tibetanska guide, och medan vi satt där kom fem svenskar ur skolföreningen upp och bidrog till diskussionen. Klockan var då halv tolv.

Johannes menar att det viktigaste att iakttaga för oss båda är för mig att hålla skolföreningen helt utanför dessa förhandlingar och för honom att hålla förhandlingarna helt utanför sina beskyddande munkars verksamhet. Skolföreningens mission i Tibet är en helt annan mission än vårt sällskaps, de två får inte ha något med varandra att göra då en blandning bara skulle skära sig, och på samma sätt beror sällskapets mission i Tibet på att ingen i Tibet får veta vad det handlar om.

"Jag har förklarat för de andra att du är en journalist, och de ser dig som deras chans till att få sina fall framlagda och kända inför världen. Ingen utom Kim vet att din tidskrift bara har en mycket begränsad spridning," sade han till mig. Desto viktigare är det för mig att återge deras ståndpunkter så sanningsenligt som möjligt.

Eftermiddagens fortsättning av samtalen tog en kritisk vändning. Kinesen kom med förbluffande yttranden som bara kunde tolkas som direkta provokationer i synnerhet mot muslimerna, men samtidigt kunde man inte bemöta honom eller komma åt honom, ty hans gliringar var för subtila. "Vad menar han egentligen?" frågade jag Johannes, som svarade: "Ta det lugnt. Han har något utspel på gång." Men hans gliringar var så tydligt avsiktliga, att de båda muslimerna till slut protesterade. De ville inte vara med längre om de skulle få höra sådana förolämpningar, och både mongolen och manchuriern tog deras parti. Det var bara jag, Johannes och Kim som inte kände oss förolämpade av kinesen, men vi förstod att de andra kände sig förolämpade. Men kinesen bara accelererade. Till slut fick muslimerna nog, de ville inte vara med längre, och mongolen och manchuriern och även tibetanen tog deras parti. Alla fem drog sig tillbaka i protest, och detta bekymrade Johannes.

När kinesen befann sig ensam med oss tre kom han med sitt häpnadsväckande utspel. Han bad Johannes om ursäkt för att han skrämt de fem på flykten, men det hade varit avsiktligt, emedan han velat tala ensam med oss tre. Han hade ett otroligt förslag. Han kom med en fullt utvecklad plan som han presenterade för oss som ett förslag som gick ut på att få Dalai Lama återinsatt i sitt ämbete i Lhasa, som om vi kunde hjälpa honom med någonting sådant. Johannes och jag tittade på varandra och visste inte vad vi skulle tro. Jag sade ingenting, men Johannes började klokt nog försöka utrannsaka motivet till ett sådant förslag. Det visade sig att kinesen skämdes för Kinas misstag och var orolig för Kinas framtid. "Om någonting händer vill vi inte bara ha fiender omkring oss utan vänner. Genom Kinas politiska misstag har vi gjort Tibet till vår mest oförsonlige fiende fastän de aldrig visat det, och ingen fiende är mer fruktansvärd än en fiende som inte visar sin fiendskap. Jag och många andra upplysta kineser vill gärna försöka gottgöra Kinas politiska misstag."

Detta var kinesens förbluffande utspel. Han ville faktiskt återinsätta Dalai Lama i hans ämbete i Lhasa. Det var ingenting att tillägga. Johannes avslutade förhandlingarna med den motiveringen att jag skulle resa bort i morgon bitti, och kinesen tackade artigt för sig och gick.

"Vad tror du om detta?" frågade jag sedan Johannes. Han menade att denne kines visste mer om Kina och dess aktuella politiska läge än de flesta andra och att ett så desperat utspel därför var anmärkningsvärt. Men det bekymrade honom mer hur han skulle få tillbaka de andra fem under samma tak som kinesen igen. Kim var som vanligt neutral och hade ingen egen kommentar, men det verkade som om han betraktade utspelet som ett positivt tecken.

På kvällen träffade jag Johannes igen för sista gången på tolv dagar. Vi diskuterade dagens debatter, och han kunde inte lova att alla de andra sex (förutom Kim, han och jag) skulle kunna träffas igen, men han skulle göra ett försök att hålla dem kvar. Emellertid var han ganska pessimistisk. När vi gick där tillsammans bland

folket i Barkhor måste jag plötsligt stanna inför oväntade sensationer i bukregionen. Det var kraftig väderlek på gång. Han tolkade saken på sitt sätt och sade att det var bäst att jag skyndade hem. "Du kommer att få en kraftig diarré inom en kvart." Jag lydde hans råd, vi skildes hastigt där i solnedgången över Barkhor, och tyvärr fick han rätt, men jag hann precis innanför toalettdörren innan det våldsamma ovädret bröt ut.

Eftermiddagens samtal hade pågått från halv fem till sex, och kvällens hade varit mindre än en halvtimme. För mig hade det varit svårt att samtidigt sköta dessa plikter mot dessa människor och hålla mig till min resegrupp inom skolföreningen, utan att dessa fick veta om de andra, men det hade gått trots allt. Emellertid var situationen lika svår inom båda grupperna: samtalen i Jokhang hotade spricka genom motsättningar och antipatier, och inom resegruppen låg tre damer sjuka, och vi skulle nu ut på en elva dagars tälttur i norr, ut i kalla ödemarken..."

11.

Jag låg sjuk hela vilodagen i Lhasa medan min rumskamrat överansträngde sig ute i staden, kom hem dubbelvikt på kvällen och försvann in på toaletten. Jag visste vad som väntade honom.

Vi begav oss till Tsurpu, ett mycket märkligt kloster sju mil mot nordväst från Lhasa en bra bit upp i bergen. Klostret har en lama som bara är nio år gammal (1993), men det är inte det märkligaste med klostret. Det totalförstördes under kulturrevolutionen, då kineserna faktiskt bombade sönder det med flygplan, då de misstänkte att klostret härbärgerade motståndare mot kines-kommunismen. (Vilket kloster i Tibet gjorde inte det? Vilken by i Tibet gjorde inte det? Vilket hus i Tibet gjorde inte det? Följaktligen förstördes så mycket som möjligt, och eftersom Kina-motståndare fanns överallt jämnades nästan allt med marken. Större kloster på avlägsna ställen var enklast att riva genom flygbombning - dess invånare, munkar och nunnor, varnades aldrig i förväg. Uppgifterna på förstörda kloster i Tibet varierar, men de anses vara minst 6200, och de kloster som klarade sig undan förstörelsen var högst 20.) En energisk lama tog ledningen för de överlevande i ruinerna, och nu är hela klostret återuppbyggt exakt som det var. Samma lama tog sig an undervisningen av den nya 9-årige laman, den så kallade Karmapa, överhuvud för en av Tibets fyra klosterordnar. Vi fick träffa denne gamle lama och undfick välsignelser både av honom direkt och av den 9-årige Karmapa. Men det märkligaste med detta tillflyktsmål uppe i bergen var naturen.

Man kunde gå upp på berget ovanför klostret och där följa en liten vindlande bergsstig (c:a 4500 meter över havet) längs med vilken otaliga eremitboningar låg belägna ofta ute på svindlande klipputsprång och toppar. Hit hade vår guide tagit sin tillflykt i en eremithydd under sex månader av förföljelse, när kulturrevolutionen härjade som värst, och man kunde förstå att det tidvis hade varit lättare att överleva här uppe som tibetan än nere där kineserna gjorde sina metodiska och välplanerade bäsärkargångar. Vår guide hade flytt för sitt liv, och hade han blivit tagen hade han utan tvivel blivit avrättad eller värre.

Ovanför Tsurpu låg ett berg på 6000 meter med snötopp som var ytterst frestande att bestiga då det såg så lätt ut. Emellertid blev det svårare ju närmare man kom, och när man väl kommit på fel sida om en strid fors utan övergångsställen högre upp var det bara att ge upp och vända. Men det var fascinerande att bekanta sig med nomadernas liv uppe på 5000 meter där de drev sina hjordar av jakar och får, och en liten herdepojke sprang omkring där uppe och lekte på denna höjd som i vilken barnpark som helst nere i en kuststad.

Nomaderna liknar mycket de nordamerikanska indianerna. De bär sitt hår långt, både kvinnor och män, och ju längre desto bättre, och dessutom förlänger männen

sitt hår ytterligare med att fästa en lång antingen röd eller svart tofs vid ändan av sitt väl flätade hår. Sedan virar de håret med den knallröda långa tofsen som en turban runt huvudet som de fäster med ett silversmycke. Min rumskamrat avslöjade att hans teologiske vän i Lhasa utrustat sig på detta sätt. Han hade först färgat sitt långa hippiehår kolsvart, flätat det och satt upp det med den långa röda tofsen som en turban. Han hade varit tillräckligt bronserad i hyn för att kunna tas för en tibetan eller kanske snarare uigur, ty han var högväxt och hade stora blå ögon, vilket ingen tibetan har. Därför hade han mest gått med mörka glasögon men även klätt sig tibetanskt, varför han nästan omöjligt kunnat tas för en svensk. I Kashmir däremot och även bland muslimerna i Sinkiang, de riktiga uigurerna, träffar man ofta på blåögda svarthåriga exotiska jättar som från Kaukasus eller Baskien.

Min rumskamrat var väldigt sjuk på natten. Han hade legat till sängs nästan hela dagen, men på natten kom krisen. Vi låg i ett tvåmanstält med den brusande forsen strax utanför, och vädret var hotfullt och rått, det regnade mycket, och även andra i lägret hade problem. Mitt i natten vaknade jag av att min tältkamrat hade problem i sin sovsäck. Han stönade "Nej! Nej! Nej!" som om han var utsatt för världens otäckaste mardröm och kämpade emot att bli strypt, men det var värre än så. När han plötsligt for upp och tog sig utanför tälttröskeln och krängde av sig alla benkläder under omisskännligt ackompanjement av obeskrivlig musik från sin kluvna bakdel insåg jag vad som hade hänt. Han var i nästa ögonblick utanför tältet i ösregnet där hans ofrivilliga musik fortsatte. Kvar i tältet men utanför sovsäcken låg hans benkläder kringspridda som vid närmare inspektion med ficklampan visade sig vara påtagligt förorenade, och en växande stank i tältet stegrade effekten av katastrofen. Det var bara att ta för givet att diarré-eruptionen hade spritt sin lava i hela hans sovsäck. Vattnet i floden var fyra grader varmt, och närmaste hygieniska saneringsmöjligheter låg sju mil och tio dagar ifrån oss. Vi hade just inlett den stora tältturen på närmare 60 mil under 11 dagar,

När han kom in i tältet igen efter att ha suttit på huk utanför i strumplästen i ösregnet gjorde vi en omfattande undersökning av katastrofens konsekvenser och resultat. Lyckligtvis hade han haft sina tātaste kalsonger på sig, det mesta hade fastnat i dem, och både hans byxor och sovsäck hade klarat sig som genom ett under. Han hade lyckats ta sig utanför tröskeln tillräckligt snabbt. Men utanför tältet kunde jag följande morgon häpna inför den hög av spillning och svenskt toalettpapper som han hade lyckats producera helt naturligt och av ren nödvändighet. Det liknade nästan det beryktade offentliga herrummet i Tangier. Vi lade en stor flat sten ovanpå det hela och lät det vara. Vi hade ju ingen elefantspillningsskyffel.

Värre kunde resan knappast bli för hans del.

forts. i nästa nummer.

Gotisk historia, avsnitt 17, av John Bede.

Sex månader efter att de lämnat det nuvarande fiskrika Lofoten kom de till ett land där allting andades skräck. Det var ett livlöst öde land som en unken tystnad låg tryckande över. Och i luften låg en otäck stank.

De kunde inte låta bli att utforska landet. Allt var stilla. Så långt de kunde se bestod landet av endast ändlösa tröstlösa hedar. Odds män ville fortsätta, men Odd sade: "Detta land har en hemlighet som är till för att upptäckas!" Och de stannade.

Men de fann ingenting i landet. Allt var stilla och öde. De såg en och annan svart korp komma flygande, men annars fanns där intet levande väsen. Just när de hade beslutat sig för att lämna landet och fortsätta, påträffade de dock en gammal förfallen

hydda. Där bodde en mycket gammal kvinna. Men hon var en häxa. Hur hade hon kommit dit? Hon svarade att hon var landets väkterska.

Männen fascinerades av henne, inte för att de inte sett en kvinna på så länge, utan hon fängslade dem med att berätta fantastiska sagor och berättelser från gamla tider. Hon gav Odd alldeles rätt i att landet gömde en hemlighet, och själv kände hon hemligheten, men hon vägrade att avslöja den.

Då ville Odd och hans män tvinga ur henne den hemligheten. Då sade hon:

"Tre dagsresor härifrån rakt mot norr ligger den stad som ingenting kan hindra er från att luska reda på, men när ni funnit den skall många av er dö, och ni skall bittert ångra er nyfikenhet."

Männen satte genast iväg mot denna stad. Ingenting kunde hämma deras farliga nyfikenhet. Ingen brydde sig ens om att försöka.

De kom till staden. Platsen var kall och frusen. Staden spred en vedervärdig stank. Den var omgiven av höga palissader, och överallt utanför palissaderna stod spjut i marken med döda människohuvuden spetsade på deras fria ändor.

Männen gick in i staden. Över stadsporten hängde följande tydliga anslag:

"Var och en som här träder in må gå ut igen utan att ha vidrört något föremål i Dödens Stad."

"Dödens Stad!" utropade en av männen som hette Kaj. "Då är detta den sägenomspunna ökända platsen, som så få människor sett att ingen vill tro på dess existens."

"Vad vet du, Kaj, om detta ställe?"

"Jag har hört berättas att detta är jättarnas dödsrike. Hit kastar Gud alla mot honom upproriska jättar, giganter, titaner och halvgudar. Guds söner, som Gud själv utrotat, finns här. Här finns även alla de barn som änglar avlat med människor. Ön kommer gradvis att frysa in och täckas av is, som kommer att utplåna alla spår av de döda jättarnas existens. Nu får vi se om sägnen talat sanning."

Och mycket riktigt. Staden var full av döda jättar. De voro alla sittandes. De satt längs med gatorna i höga troner. Somliga var dubbelvikta, medan andra var genomborrade av vapen eller störar som ännu stack ut. Många såg ädla, gamla och vördnadsbjudande ut. De flesta var omkring fem meter långa.

Det fanns stora skatter i staden. Där fanns oerhört mycket guld och ädla stenar. Några män gav sig till att ta för sig av skatterna, men de förfrös genast och dog. Så fort de rörde vid det dyrbara vackra förvandlades de till djupfrysta lik. Tre av männen omkom på detta sätt. Därefter aktade sig de övriga från att följa deras exempel.

De lämnade skräckens stad, och många av dem spydde ordentligt när de kom utanför platsen. Och Odd sade: "Vi kan vara tacksamma för att någon av oss ännu lever."

De ställde färden tillbaka mot kusten över de ändlösa fuktiga ödsliga hedarna. Men nu lägrade sig över hela landet en dimma, som gjorde att de inte kunde se solen. Och de gick vilse i dimman. De tappade bort sig, och de tappade bort varandra. Efter sju dagar påträffade Odd och hans kamrater lik efter sina egna vilsegångna kamrater. De hade alltså gått i cirkel. Och hela tiden låg i luften denna outhärdliga stank som av förruttnelse. Flera höll på att bli galna bara av detta.

Tjugo dagar efter att de lämnat Dödens Stad kom de äntligen fram till kusten. De följde den söderut och kom slutligen fram till skeppet. Men de som frivilligt stannat kvar och vaktat skeppet såg bara tretton komma tillbaka av de tjugotre som tre veckor tidigare gått ifrån dem.

De uppsökte på nytt den gamla kvinnan, landets väkterska. Hon skrattade åt dem när de kom tillbaka och ropade till dem: "Säg nu inte att jag inte varnade er! Ni ser ut som våta katter med svansen mellan benen allihop! Var glada för att någon av er lever!"

"Det är just vad vi är," sade Odd surmulet. "Men säg nu att det fortsättningsvis kommer att gå bra för oss, att vi har det värsta bakom oss, eller jag sprättar upp bröstet på dig."

"Det kallar jag utpressning," menade väkterskan.

"Det är det också. Men jag menar allvar."

Hon såg att han menade allvar. Då sade hon: "Se solen!" Och i det samma sprang solen fram genom molnen. "Nu kommer våren och sommaren. Segla iväg så fort ni kan och ta vara på detta väder, medan det varar."

Odd menade att hon bara ville slippa dem, men det råkade vara ömsesidigt. "Vi ska följa ditt råd. Är det du som satt upp skylten?"

"Nej, det satte andra besökare upp före er, som upptäckte vad som hände när de ville plocka med sig skatter härifrån. Detta är världens rikaste ö, men skatterna tillhör ingen! Och ingen får förvalta dem utom jag!"

"Vem var här före oss?"

"Det får du aldrig veta, på det att din resa trots allt må lyckas."

Med detta svar lät Odd sig nöjas och lämnade henne utan ett ord vidare.

Nu fortsattes resan. De seglade över ett lugnt och vackert hav. Det var dessutom varmt så att de kunde bada. På den tiden var detta hav nämligen ännu icke fruset. Det var en ljuvlig seglats. Männerna hade en mjuk slör, och hela dagarna befann sig någon av männen simmande framför eller omkring fartyget.

Odd var en mycket skicklig simmare. På en del små öar träffade de sjölejon, grisslor och alkor, pelikaner, sälar och valrossar bland andra djur. Dessutom hade de ideligen sällskap av valar, tumlare och delfiner.

Odd älskade valrossarna och säldjuren. Han älskade att leka med dem i vattnet, tumla om med dem i de små mjuka vågorna och dyka med dem ner till havets botten. Ofta fick männen rida korta avstånd på delfinernas och tumlarnas ryggar, och en gång åtog sig till och med sjutton delfiner att bogsera männens skepp en kortare sträcka. Mest av allt älskade Odd valrossarna, och de blev även varmt fästa vid honom.

Så fortgick den härliga resan. I det paradisiska vädret som aldrig ville ta slut vågade Odd erkänna vad han tänkt under deras svåraste dagar i vinterstormarna långt i väster.

"Jag såg mig själv ensam klara mig i land som skeppsbruten. Jag såg för mig hur jag nesligt fick kämpa mig hungrande fram genom ändlösa ödemarker till vårt hemhav, och jag föreställde mig hur jag kom hem till min hustru utblottad, naken och mera död än levande med ingenting kvar i mig utom skammen och nederlaget. Nu slipper vi sådana tribulationer. I härlighet och glans skall vi nu genomföra vår seglats och komma hem som hjältar."

Då genmälte en av männen:

"Men vår resa är inte slut ännu."

Den dagen kom emellertid då sjömännen fick till sin skildringsomöjliga fröjd uppleva hur kusten svängde av söderut. De rundade en udde bakom vilken landet tog slut. Okontrollerbara av glädje följde de kusten och kom in i ännu varmare och vackrare, livligare och sällsammare hav.

Vad båtar det att beskriva alla deras vidare äventyr, alla de länder och öar de upptäckte, alla de år av lidanden och ansträngningar med små belöningar emellan som de genomlevde? En dag emellertid kom de längst in i en stor djup vik, och vid den viken låg en stor stad. Den stadens namn var Ur.

Odd hade en karta över dessa mer civiliserade länder som hans far Lars en gång ritat upp. Med hjälp av denna karta kunde Odd fastslå att han inte längre var så hemskt långt hemifrån.

I staden råkade just då en förnäm man uppehålla sig som hette Ismael. Han var oäkta son till Odds fars beskyddare Abraham, och Odd sökte upp den förnämne

stormannen. De träffades, talades vid, åt tillsammans och blev mycket goda vänner. Faktum är, att den store Ismael i hela sitt liv aldrig kunnat dra jämnt med folk, och att Odd blev den fruktade Ismaels livs första verkliga vän.

I tre år stannade Odd och hans tolv överlevande kamrater hos Ismael. En av vännerna hade spårlöst försvunnit under en simtur i det stora havet bland valrossar och sälar längst i norr, och två hade dött av strapatserna. De överlevande trivdes utomordentligt väl hos Ismael i Ur och åt sig mätta alla dagar. Var och en fick sig en hustru, och åt Odd gav Ismael som hustru sin egen käraste, vackraste och yngsta dotter. Hon var så fager att inte ens månen var mera förtrollande om natten än vad hon var.

Efter de tre åren lämnade nordborna Ur, samtidigt som Ismael gjorde det för att dra norrut med sina karavaner. Odd och hans kamrater seglade söderut ut ur viken och följde sedan kusten västerut. Avskedet mellan Odd och hans svärfar blev inte så tårdrypande som man hade kunnat tro. Så nära stod de varandra att de kunde skiljas utan att gråta. Dock torkade efteråt både Ismael och Odd var sin tår ur ögat när ingen såg.

Ismael hade helst sett att nordborna hade följt med hans karavaner norrut. Han hade försökt övertala dem med att det skulle innebära en mycket närmare och bekvämare väg hem för dem än över det outhärdliga havets nyckfulla vidder, som när som helst kunde öppna sig för dem som en grav utan återvändo och utan namn. Men Odd och hans kamrater kunde inte överge sitt skepp. Det hade sin egen personlighet, och de kunde aldrig mera svika henne, efter allt som de hade gått igenom tillsammans redan.

Odd och hans vänner seglade därmed in i Röda Havet. När det tog slut bar de skeppet över sanden till nuvarande Medelhavet, ty så hade Ismael instruerat dem att göra. Avståndet var då ännu inte så långt mellan de båda haven. De följde sedan Egyptens kust till det ställe som grekerna senare skulle kalla Herakles Stoder, och därifrån följde de kusten norrut.

Efter ytterligare många svåra outhärdliga strapatser, efter dånande stormar i Biscaya och än värre tyfoner i Nordsjön under vilka de nästan omkom, drevs de av vinden i land på ett ställe som de kände igen. Det var en bred älvmyrning med karga stränder och gråa tröstlösa klippor och skär överallt. Det var den plats som Odd hade besökt förut och om vilken han hade sagt: "Här skall jag grunda en by, om jag någonsin kommer tillbaka."

Nu var han kommen tillbaka. Solen glänste gyllene i väster. Floden skimrade i guld, kopparrött, smaragdgrönt och lila. Det var en underbart vacker afton. Vinden var kall, men den kändes föga. Och nu betogs Odd av en skriande hemlängtan. Han hade hållit den inom kontroll under hela resan, men nu brast fördämningen för hans hemkärlek, och han blev galen av hemlängtan.

Skeppet ankrade på södra stranden av floden. Det var ett utomordentligt vackert landskap. Gröna skogar, bulliga kullar, romantiska berg och fridfulla dalar och sjöar karaktäriserade orten. Och de stannade på platsen i fem dagar för att ta igen sig.

I stormen på Nordhavet hade tre män och fem kvinnor tagits av havet. Ismaels dotter hade klarat sig och ibland till och med fått stå vid rodret. Hon var nu havande och i nionde månaden. Tredje dagen i land födde hon sitt och Odds barn - en son.

Fem av männen bad Odd att få stanna kvar på platsen och grunda en koloni där. Odd lät dem göra det. Han endast gladdes av prospektet att de med Guds hjälp skulle skapa hans by. Men till Odds förvåning så ville Ismaels dotter även bli kvar där. Hon ville det till och med starkare än någon av de andra. Hon ville stanna där med sin son. Hon skulle bli en utmärkt ledande kraft i byggandet av människoboningarna. Mellan fyra ögon sade hon till Odd:

"Jag ser att du längtar hem till din ursprungliga hustru på din fädernegård. Jag ser att du redan bekymrar dig för hur det ska gå att förlika din förra hustru med mig.

Låt mig därför stanna här och bygga byn. Far du hem till din hustru och lev lyckligt med henne. När du behöver kan du resa hit och besöka mig. Jag är bara din bihustru."

Och Odd fann sig i den kloka kvinnans förslag. Sålunda grundades den första orten på den plats där Göteborg nu ligger av en Abrahams dotter.

Ensam med sina fem trognaste män och deras semitiska hustrur reste Odd upp för floden. Han tänkte ta reda på om han haft rätt i sin misstanke att den kunde leda hem till hans vidsträckta hemsjö.

Ibland stötte de på katarakter som de måste forsla båten förbi till lands. Omsider kom de till ett stort hav, som var stilla, oändligt rent och klart och ljuvt att gunga på. Odd kunde inte låta bli att utbrista: "Detta är världens vackraste hav!" De följde dess kustlinje till havets östra strand där de seglade upp för en ny flod.

De fick bära sin väderbitna farkost förbi många forsar och fall och genom många mil av skog och mark och trassla in sig och ut sig ur många snår innan de träffade på en segelbar flod som flöt österut. Därefter seglade de lugnt genom de ena sjön efter den andra tills de en dag äntligen otroligt nog på något märkvärdigt sätt kom hem. De anlände till hembyns brygga nattetid och vågade icke väcka byn utan sov över i båten. Nästa morgon påträffades skeppet och hjältarna sovande av byns befolkning. Dessa vågade icke gissa vem gästerna var. Vad kunde de väl tro att det var för ett trashankssällskap med långa skägg och slitna ansikten och lösa fruntimmer som kommit och lagt till vid deras brygga! Men alla visste det innerst inne. Erna, åldrad men ännu sig själv, blev hysterisk av glädje, rusade ombord, väckte de sovande och omslöt den yrvakne Odd. Alltjämt yrvaken fördes han, drogs han och bars han i land av folket tillsammans med de övriga. Och så började en fest som aldrig tog slut.

Trettiofyra år hade gått sedan Odd lämnat hemmet. Världen var trettiofyra år äldre, men det var märkvärdigt hur allt var sig likt. Gamla människor hade dött, och alla barn och ungdomar var nya och okända. Och de barn som Odd älskat och lekt med var nu fullvuxna människor i sin bästa ålder. För övrigt var allt sig likt. Odds och hans hjältars vänner och jämnåriga hade inte förändrats ett dugg liksom Odd själv och hela hans gäng.

Ingen var saligare än Erna. Odd dolde inte sitt andra giftermål, och Erna förlät honom allt. Hon hade lika litet emot honom idag som hon haft för trettiofyra år sedan, när han varit mycket värre. Hon frågade honom bara: "Fann du vad du sökte?" Och han svarade: "Jo, jag fann dig." Och hon var så salig och lycklig att alla var lyckliga med henne.

Odd Konung levde sedan i 73 år. Tre gånger besökte han Aida, Ismaels dotter, vid älvmynningen på landets västkust, och tredje gången var Erna med. Erna var mycket blyg tillsammans med Aida, och de blev aldrig du med varandra.

forts. i nästa nummer : *Atle*.